

Mishnah Pe'ah, chapter 6

משנה פאה פרק ו

(1) The School of Shammai say: A renunciation of ownership [of one's produce] in favor of the poor is [a] valid [renunciation and is therefore exempt from *ma'aser* and the poor man's gifts]; but the School of Hillel say: It is not ownerless unless the renunciation is also made in favor of

א בית שמאי אומרים, הבקר לעניים, הבקר. ובית הלל אומרים, אינו הפקר, עד שיפקר אף לעשירים כשמטה. כל עמרי השדה של קב וְאֶחָד שֶׁל אַרְבַּעַת קַבִּין וּשְׂכָחוּ, בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, אֵינוֹ שְׂכָחָהּ. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, שְׂכָחָהּ: בַּהֶעָמֵר שֶׁהוּא סְמוּךְ לַגֶּפֶה וְלַגְדִּישׁ, לְבָקֵר וּלְכֵלִים, וּשְׂכָחוּ, בֵּית שְׁמַאי

the rich [i.e., he declares the produce completely ownerless], as in the case of *shemittah* [where the produce is ownerless regarding all people]. If all the sheaves in a field are a *kav* each in quantity, and one comprises four *kav* and he forgot that one: The School of Shammai say: It is not considered *shikhah* [since it comprises four *kav* it is to be regarded as a sheaf from which four smaller sheaves of one *kav* each could be made; and according to the School of Shammai (as per Mishnah 5), only three sheaves belong to the poor, but not four. Similarly, it would not be considered *shikhah* in a field in which all the sheaves were two *kav* each in size and the forgotten sheaf was eight *kav*]; but The School of Hillel say: It is deemed *shikhah* [i.e., we do not view it as four separate one-*kav* sheaves].

(2) If a sheaf is [picked up by the owner in order to take it to town and then he] left [it] near a stone fence [i.e., stones piled upon one another without cement] or near a stack [of grain] or near oxen or [field] implements, The School of Shammai say: It is not deemed *shikhah* [since he already took possession of it].

רבנו עובדיה מברטנורא

א בית שמאי אומרים הבקר לעניים. מי שהפקיר לעניים ולא לעשירים, דין הפקר יש לו ופטור מן המעשר, דכתיב בלקט ופאה (ויקרא יט) לעני ולגר תעזוב אותם, מה תלמוד לומר תעזוב אותם, למד על עויבה אחרת דהיינו הפקר שהיא כזו, מה זו לעניים ולא לעשירים אף מה שנאמר במקום אחר, לעניים ולא לעשירים: אף לעשירים כשמטה. דכתיב (שמות כג) והשביעית תשמטנה ונטשתה, מה תלמוד לומר ונטשתה, למד על נטישה אחרת דהיינו הפקר שהיא כשביעית, מה שביעית לעניים ולעשירים אף הפקר לעניים ולעשירים: ב לגפה. גדר אבנים סדורות זו על זו בלא טיט: ולכלים. כלי המחרישה: בית שמאי אומרים אינו שכחה. פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל בעומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ונתנו בצד הגפה או בצד הגדיש ושכחו שם, שביט שמאי אומרים אינו שכחה שהרי

While the School of Hillel say: [Since he had placed it near something fixed, therefore, it is considered as though he changed his mind from his first intention (See Rabbi Akiva Eiger) and it is as though he had not picked it to bring it to the city, therefore when he now forgets it,] it is deemed *shikkah*.

אומרים, אינו שכחה. ובית הלל אומרים, שכחה: ג ראשי שורות, העמר שכנגדו מוכיח. העמר שהחזיק בו להוליכו אל העיר, ושכחו, מודים שאינו שכחה: ד ואלו הן ראשי שורות. שנים שהתחילו מאמצע השורה, זה פניו לצפון וזה פניו לדרום, ושכחו לפנייהם ולאחרייהם, את שלפניהם שכחה, ואת שלאחרייהם אינו שכחה. יחיד

(3) [A sheaf which was not picked] at the beginning of a row: The sheaf opposite it, in the parallel row proves [whether it was forgotten, or not (see Mishnah 4)]. If [the owner] picked up a sheaf with the intention of bringing it to the city and [then put it down and] forgot it, [here, unlike the case in the previous Mishnah, where he had placed it next to a fixed item,] all [even the School of Hillel] agree that [since he already took possession of it,] it is not deemed *shikkah*.

(4) These are considered to be the beginnings of the rows: If two men [standing back to back and facing the opposite ends of a field] begin [to gather] from the middle of a row, one facing [and proceeding] northwards and the other southwards and they forgot [some sheaves] either in front of them [i.e., after they began, they skipped one] or behind them [i.e., they each started and forgot the middle one between them], then those left in front of them are deemed *shikkah*, [since it is properly deemed: “You must not go back to get it,” (Deuteronomy 24:19)] but those left behind them, are not deemed *shikkah* [since each counted on the other to harvest the middle sheaf, it is not deemed: *ושכחת* lit. “And you forgot” (ibid.)]. [Referring to the previous Mishnah and explaining the case of:

רבנו עובדיה מברטנורא

זכה בו: ובית הלל אומרים שכחה. והא דתנן לקמן במתניתין העומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ושכחו מודים בית הלל לבית שמאי שאינו שכחה, זהו כשלא הניחו אצל הגפה או אצל הגדיש. פירוש אחר בית שמאי אומרים אינו שכחה, אפילו בעומר שלא החזיק בו כלל לא היו שכחה, והואיל והניחו אצל דבר המסויים עתיד לזכרו, ובית הלל אומרים שכחה כל זמן שלא החזיק בו, ומודים בית הלל שאם החזיק בו ואחר כך שכחו שאינו שכחה כדאמרינן בסמוך: ג ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח. לקמן בסמוך מפרש לה: ד שנים שהתחילו מאמצע שורה. של עמרים זה הפך פניו לצפון וזה הפך פניו לדרום: ושכחו לפנייהם. לאחר שהתחילו לעמר דלגו עומר ושכחוהו היו שכחה, דקרינן ביה לא תשוב לקחתו (דברים כד), ולאחרייהם אינו שכחה. אם כשהפכו פניהם זה לצפון וזה לדרום והתחילו לעמר נשאר עומר אחד ביניהם ושכחוהו: אינו שכחה. לפי ששניהם

“The sheaf opposite it, in the parallel row proves.”] If [a field has 100 sheaves in rows of ten, ten sheaves going north to south and ten going east to west and] an individual begins from the beginning of the row [i.e., the northeast corner] and he forgot [some sheaves] either in front of him [i.e., he left over the last sheaf in the first row, which is the southeast corner] or behind him; those in front of him are not deemed *shikkah*, [since his intention may have been to leave the tenth sheaf of each row and collect it later as a row from east to west hence: “The sheaf opposite it, in the parallel row proves whether or not it was forgotten”], whereas those [sheaves] behind him are deemed *shikkah*; for this comes under the category of: “You must not go back [to get it].” This is the general rule: Anything that can be said to fall under the law: “You must not go back [to get it]” is deemed *shikkah*; but that to which the principle of: “You must not go back”, cannot be applied [such as in our previous case, where he now collects it from another direction and thus, does not turn back] is not deemed *shikkah*.

(5) Two sheaves [left lying together] are deemed *shikkah*, but three are not deemed *shikkah* [rather, they are considered a stack (Melekheth Shlomoh)]. Two bundles of olives or carobs [left lying] are deemed *shikkah*, but three are not deemed *shikkah*. Two flax-stalks are deemed *shikkah*, but three are not deemed *shikkah*. Two berries are deemed grape *leket*, but three are not deemed grape

רבנו עובדיה מברטנורא

סמכו זה על זה ומתוך כך נשכה: **יחיד שהתחיל מראש השורה**. השתא מפרש להא דתנן לעיל ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח, כגון שיש כאן עשר שורות של עשרה עשרה עמרין מסודרין בשורות מצפון לדרום, והתחיל לעמר בראש שורה אחת, ושכח עומר אחד לאחוריו הוי שכחה. כיון שעבר ממנו ועמר הסמוך לו קרינן ביה לא תשוב לקחתו, אבל אם שכח עומר אחד או שנים בסוף השורה דהיינו לפניו והניחם, וחזר והתחיל לעמר מתחלת שורה שניה, לא הוי שכחה, דלא קרינן ביה לא תשוב, שאני אומר דעתו לעשות שורה אחרת מאותם שהניח ממזרח למערב, והיינו דתנן העומר שכנגדו מוכיח, שהעומרין [של] שורות אחרות מוכיחים על אלו שהניח שלא שכחן, שראויין להתחשב עמהן בשורה אחרת: **ה הוצני פשתן**. כמו שנעקר הפשתן מן השדה נקרא הוצני

שהתחיל מראש השורה, ושכח לפניו ולאחוריו, שלפניו אינו שכחה, ושלאחוריו שכחה, מפני שהוא בכל תשוב. זה הכלל, כל שהוא בכל תשוב, שכחה. ושאינו בכל תשוב, אינו שכחה: ה שני עמרים, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני צבורי זיתים וחרובין, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני הוצני פשתן, שכחה, ושלשה אינן שכחה. שני גרגרים, פרט, ושלשה אינן פרט. שני

leket; two stalks of grain are deemed *leket*, but three are not deemed *leket*. All these [rulings] are according to the School of Hillel [since the verse states: “You must leave them for the **poor** and the **convert**” (Leviticus 19:10), meaning, the first for the poor and the second for the convert, i.e., two]. However, regarding all of them the School of Shammai say: Three [that are left] belong to the poor, and four belong to the owner [since another verse states: “It must be left for the **stranger**, the **orphan**, and the **widow**” (Deuteronomy 24:19) hence, three are left].

(6) If a sheaf of two *se'ah* [twelve *kav*] was forgotten, it is not deemed *shikhah* [since the verse states: “You must not go back to get it” (ibid.), meaning a sheaf which one can lift up onto his shoulder at one go, excluding a sheaf of two *se'ah* which is more like a stack]. If two sheaves that together comprise two *se'ah* [were forgotten], Rabban Gamliel says: They belong to the owner, but the Sages say: They belong to the poor. Rabban Gamliel said [to them]: Does the greater number of sheaves strengthen or weaken the rights of the owner? They replied: His rights are strengthened [since we learned in the previous Mishnah: “Two sheaves are deemed *shikhah*, but three are not deemed *shikhah*], then he [Rabban Gamliel] said to them: Therefore, if one sheaf of two *se'ah* is not deemed *shikhah*, then how much more so should be the case of two sheaves that together contain two *se'ah*? They replied: Not so. If you said so [that it is not *shikhah*] in the case of one sheaf [of two *se'ah*, to which we agreed, that is] because it is

רבנו עובדיה מברטנורא

שעומד כמו הוצין: שני גרגרים. ענבים: אלו כדברי בית הלל. וטעמייהו משום דכתיב (ויקרא ט) לעני ולגר תעזוב אותם, חד לעני וחד לגר הרי שנים, ובית שמאי אמרי שלשה לעניים וארבעה לבעל הבית, דכתיב (דברים כד) לגר ליתום ולא אלמנה יהיה, הרי שלשה לעניים: ו העומר שיש בו סאתים אינו שכחה. דכתיב (שם) לא תשוב לקחתו. עומר שאתה יכול להגביה כולו כאחת ולשאת אותו על כתפו, יצא זה של סאתים שאי אתה יכול להגביהו כולו כאחת: אמרו לו יפה כחו. כדאמרינן שנים

שבלים, לקט, ושלשה אינן לקט. אלו כדברי בית הלל. ועל פלן בית שמאי אמרים, שלשה לעניים, וארבעה לבעל הבית: ו העומר שיש בו סאתים, ושכחו, אינו שכחה. שני עמרים ובהם סאתים, רבן גמליאל אומר, לבעל הבית. וחקמים אמרים, לעניים. אמר רבן גמליאל, וכי מרב העמרים יפי כח של בעל הבית או הורע כחו. אמרו לו, יפי כחו. אמר להם, ומה אם בזמן שהוא עמר אחד ובו סאתים ושכחו, אינו שכחה, שני עמרים ובהם סאתים, אינו דין שלא יהא שכחה. אמרו לו, לא. אם אמרת

large enough to be considered a stack; however, are you going to argue the same in the case of two sheaves which are small individual bundles? [And each individual bundle is deemed *shikhah*.]

(7) [The laws of *shikhah* apply to standing stalks of grain forgotten to be cut, as well as cut sheaves, forgotten to be collected.] If standing grain that contains two *se'ah* was forgotten [to be cut], it is not deemed *shikhah*; if it does not contain two *se'ah* now, but [in a fruitful year] was fit to yield two *se'ah*, even if it was [similar looking to] *tofah* an inferior kind of stalk, [i.e., if barley stalks were wind blasted and do not contain two *se'ah*], it is regarded as a [full] yield of [normal] barley [and are not deemed *shikhah*].

(8) Standing grain [which was not forgotten] can save [from being regarded as *shikhah*] a sheaf [lying nearby] and other standing grain [connected at the bottom, which have been forgotten, and when he comes to cut the stalk he reminds himself of these, the reason being since the verse states: "When you reap the harvest in your field and forget a sheaf," the verse only refers to a forgotten sheaf surrounded by harvested grain and not a forgotten sheaf surrounded by standing stalks and certainly not forgotten standing stalks surrounded by other standing stalks]. The sheaf [which was not forgotten], however, cannot save either another sheaf or standing grain [which were forgotten even if lying

רבנו עובדיה מברטנורא

שכחה שלשה אינן שכחה: לא אם אמרת בעומר אחד שהוא כגדיש. דין הוא שעומר אחד שיש בו סאתים לא יהיה שכחה, מפני שהוא כגדיש ואין שייך שכחה בגדיש: תאמר בשני עומרים. שהם כמו שאר עמרים קטנים: ככריכות. כאגודות קטנות: ז קמה שיש בה סאתים ושכחה אינה שכחה. דילפינן שכחת קמה משכחת עומר, מה עומר שיש בו סאתים אינו שכחה, אף קמה שיש בה סאתים אינה שכחה, ושכחת קמה ילפינן לה מקרא, דכתיב (שם) ושכחת עומר בשדה, לרבות שכחת קמה: טופח. מין קטנית דק מאוד וקורין לו בערבי גילבא"ן, ובקמה של שעורים איירי שנשתדפו ונעשו דקות כטופח. ואפילו הכי רואים אותם כאלו הן גסים כשאר שעורים, ואם כשנחשוב אותן גסים כשאר שעורים יהיה בהן סאתים, אף על פי שעבשיו שהם שדופות אין בהם סאתים לא הוי שכחה, ואין לפרש דשל טופח ממש יחשבו כאלו הם כשעורים הגסים, אלא בשעורים שנשתדפו ונעשו כטופח, דהכי אמרינן בירושלמי רואים את השדופות כאלו הן מלאות: ענוה של שעורים. ענוה בוי"ו כמו ענבה בבי"ת כלומר גריירי שעורים: ח הקמה מצלת את העומר. קמה שלא שכחה שהיתה בצד עומר ששכחו, מצלת על העומר דלא הוי שכחה דכתיב (שם) כי תקצור ושכחת עומר,

בעומר אחד שהוא כגדיש, תאמר בשני עמרים שהן ככריכות: ז קמה שיש בה סאתים, ושכחה, אינה שכחה. אין בה סאתים, אבל היא ראויה לעשות סאתים, אפילו היא של טפח, רואין אותה כאלו היא ענוה של שעורים: ח הקמה מצלת את העומר ואת הקמה. העומר אינו מציל לא את העומר

nearby]. Which standing grain can save the sheaf [or stalk]? Whatever is not *shikhah*, even though it is a single stalk.

(9) A *se'ah* of plucked grain and a *se'ah* of unplucked grain [which were close to each other and which were forgotten] and the same applies to fruit trees, garlic and onions [where a *se'ah* had been picked and another *se'ah* had not, or in the case of garlic and onions a *se'ah* of each had been picked, they nevertheless,] cannot be combined together [for the purpose of exempting them from *shikhah*] by counting them as two *se'ah*. Rather, [they are *shikhah* and] they must be left for the poor. Rabbi Yose says: If anything that belongs to the poor intervenes, the two cannot be combined together [to make two *se'ah*]; otherwise, they may be so combined [and are exempt from *shikhah*; the *halachah* does not follow Rabbi Yose].

(10) Grain used for fodder [grain that had been harvested while still moist not yet having reached its full maturity; it was usually given to cattle] or [grain-stalks] used for binding a sheaf, the same applies to garlic-stalks used for tying other bunches, or tied bunches of garlic and onions, do not come under the law of *shikhah* [these small bundles are afterwards retied into larger bundles; their

רבנו עובדיה מברטנורא

עומר שסביבותיו קציר הוי שכחה, ולא עומר שסביבותיו קמה: **ואת הקמה**. אם שכח קמה והיו ראשי שבלים שלה מחוברים לקמה אחרת שלא שכחה, זאת הקמה שלא שכחה מצלת על הקמה השכוחה המחוברת אליה ולא הויה שכחה: **העומר אינו מציל**. אם היה עומר שכוח או קמה שכוחה בצד עומר שאינו שכוח, אין העומר שאינו שכוח מציל לא על העומר ולא על הקמה השכוחה: **ט עקורה**. תלושה ושאינה עקורה מחוברת לקרע, אינן מצטרפין לסאתים, ונימא דלא הוי שכחה, אלא אם שכחן הוי שכחה. ודוקא בשכח שניהם, דאם שכח עקורה ולא שכח שאינה עקורה, היתה שאינה עקורה מצלת על העקורה שאצלה: **וכן באילן**. סאה פירות תלושין אצל סאה מחוברין אין מצטרפין והוי שכחה: **והשום והבצלים**. סאה קמה של שום, וסאה קמה של בצלים, אין מצטרפין לסאתים קמה. אי נמי סאה שום עקור, וסאה שום שאינו עקור, וכן סאה בצלים עקורים, וסאה בצלים שאינן עקורין, אינן מצטרפין: **אם באת**. כגון שיש לקט בין סאה לסאה, וכן בכרם יש פרט בין סאה לסאה, אבל בפירות האילן לא משכחת רשות עני באמצע, דאין לקט ופרט באילן, ואין הלכה כרבי יוסי: **י שנתנה לשחת**. לקצור בעודה לחה להאכיל לבהמה: **לאלומה**. לקצור כדי לאסור בה עומרים אחרים, כמו מאלמים אלומים (בראשית לו). **אגודי השום**. שומין שלקטן כדי לאגוד בה שומים אחרים:

וְלֹא אֶת הַקֶּמָה. אִיזוֹ הִיא קֶמָה שֶׁהִיא מְצֻלָּת אֶת הָעוֹמֵר. כָּל שְׂאִינָה שֶׁכָּחָה אֶפְלוּ קִלְחָ אַחֵר: ט סָאָה תְּבוּאָה עֲקוּרָה וְסָאָה שְׂאִינָה עֲקוּרָה, וְכֵן בְּאֵילָן, וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, אֵינָן מְצַטְרְפִין לְסָאֵתִים, אֲלֵא שֶׁל עֲנִיִּים הֵם. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אִם בָּאת רְשׁוּת הָעֲנִי בְּאֶמְצַע, אֵינָן מְצַטְרְפִין, וְאִם לֹא, הָרִי אֵלּוּ מְצַטְרְפִין: י תְּבוּאָה שֶׁנִּתְּנָה לְשַׁחַת אוֹ לְאֶלְמָה, וְכֵן בְּאֶגְדֵי הַשּׁוּם, וְאֶגְדוֹת הַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים, אֵין לָהֶן שֶׁכָּחָה. וְכָל

finishing process is not yet completed, hence they are not yet considered forgotten]. Anything stored in the ground like *luf* [a species of onion whose root is exceedingly bitter] and garlic and onions, Rabbi Yehudah says: They do not come under the category of *shikkah* [i.e., the law of

הטמונים בארץ, כגון הלוף והשום והבצלים, רבי יהודה אומר, אין להם שכחה. והכמים אומרים, יש להם שכחה: **יא** הקוצר בלילה והמעמר והסומא, יש להם שכחה. ואם היה מתכוין לטל את הגס הגס, אין לו שכחה. אם אמר, הרי אני קוצר על מנת מה שאני שוכח אני אטל, יש לו שכחה:

shikkah does not apply to edibles that are stored in the ground, since the verse states: “When you reap your harvest in your **field**” (Deuteronomy 24:19), thus excluding that which is not in the open as is one’s field]; but the Sages say: The law of *shikkah* does apply to them [when the verse states: “When you reap your **harvest** in your **field**,” both the words “**harvest**” and “**field**” imply things that are in the open, thus this is a case where one exclusion follows another exclusion and we have a general principle that where one exclusion follows another exclusion it teaches us to include, rather than exclude, thus including things that are stored in the ground].

(11) One who reaps by night and binds sheaves [by night] or one who is blind, is subject to the law of *shikkah* [nighttime or blindness cannot be grouped into the category of things that had been forgotten owing to an outside circumstance]. If he intends to remove only the large ones [intending to come back for the smaller ones], then the law of *shikkah* does not apply. If he says: Behold, I am reaping on the condition that I take afterwards that which I have forgotten; the law of *shikkah* still applies to him [the principle being, if one makes a stipulation which is contrary to that which is written in the Torah, his stipulation is void].

רבנו עובדיה מברטנורא

ואגודות השום והבצלים. אם שכן אין שכחה דרך שומין ובצלים שעושים מהן אגודות קטנות וחוזרים ואוגדים בחמש או שש מאלו הקטנות לאגודה אחת ועל אותן הקטנות קאמר דלא הוי שכחה משום דהוי כמעמר למקום שאינו גמר מלאכה דאמרין לעיל בסוף פרק גדיש, דלא הוי שכחה: הלוף. רמב"ם אמר שהוא מין ממיני הבצלים: רבי יהודה אומר אין להם שכחה. לכל הטמונים דכתיב שדך, מה שדך בגלוי פרט לטמון: והכמים אומרים יש להם שכחה. כתיב שדך דמשמע גלוי, וכתיב קצירך דמשמע נמי גלוי הוי מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, ומרבינן את הטמון. ופירוש טמון, דבר שהנאכל ממנו הוא טמון תחת הקרקע כמו הצנון והבצל והשום והלפת וכיוצא בהן, ואין הלכה כרבי יהודה: **יא** הקוצר בלילה והמעמר. בלילה: והסומא. בין ביום בין בלילה: אם היה מתכוין לטול הגס הגס. כיון דמתכוין לטול הגסין אפילו דקין אין להם שכחה: על מנת מה שאני שוכח אני נוטל יש לו שכחה. דמתנה על מה שכתוב בתורה

ותנאו בטל: